

in dezen zin, is de kunst afgedwaald op het terrein van het „aangename”, het „mooie”, het „rijke”, het „sierlijke” en dergelijke.

Bovendien — om op uw vraag terug te komen — evenwicht is een natuurwet: deze is uit haar aard waar en alle manifestaties van evenwicht in de materie zijn vanzelf dus schoon. Als de mensch nu maar zuiver het evenwicht zoekt, worden vanzelf zijn producten schoon.

X. Maar u verlaagt de kunstenaar tot een gewoon mensch! Waar is dan de emotie!

Z. Een kunstenaar moet niets meer zijn dan een aesthetisch beeldend, zoo u wilt scheppend, zuiver mensch . . . maar ook niets minder. Het is niet weinig! Het houdt alles in. Een zoodanige mensch wordt inderdaad door en van uit „evenwicht” bewogen, niet door bijkomstigheden. Zonder emotie is hij dus niet! En uit kracht van „evenwicht” brengt hij vanzelf steeds grooter evenwicht in zijn scheppingen . . . zoekt en scheidt hij dus schoonheid, zonder aan schoonheid te denken. Is de kunstenaar zoo niet, dan is een gewoon, zuiver mensch, zonder aesthetische emotie, hem vóór, want deze doet, zonder emotie reeds, een zekere schoonheid ontstaan door zuiver gevoel en verstand. De ingenieur b. v., bepaalt zich enkel tot zuivere constructie: als van zelf ontstaan zuivere verhoudingen . . . uit de noodzakelijkheid, die waarheid is. Zie eens hoe schoon b. v. het aspect der metropolitain te Parijs is: de schoonheid der constructie, die wellicht te koud zou kunnen zijn om artistiek gevoel te bevredigen, wordt levend door het licht . . . ook uit zuiver noodzaak aangebracht. De nieuwe ingenieurswerken hebben ook dit nog voor, dat zij zuiver de noodzaak van den tijd uitbeelden: al meer wordt oude vorm en stijl losgelaten . . . ook door noodzaak alweer, want nieuwe materialen eischen nieuwe constructiën.

Y. Hoe schoon, dat het schoone zich vanzelf verdiept!

(Wordt vervolgd).

REFLEXIONS (III).

PAR G. VANTONGERLOO.

La Science, l'Homme de Science, le Vrai.

Quelquefois on prétend que ma conception d'art est de la science.

Q'entend-on par la science?

La science et l'art ont les mêmes lois.

L'homme de science, c'est le savoir, c'est combiner différentes conséquences naturelles et c'est avec l'homme de science qu'on confond la science.

Ma conception n'est pas scientifique, pas même philosophique, car l'homme de science combine les choses, le philosophe compare et tâche de comprendre, tandis que ma conception proclame l'unité, le vrai.

L'homme de science dit: jaune et bleu combinés créent vert (voir lettres 401—428 de Vincent van Gogh). Le philosophe, qui a la science générale des êtres, des principes et des causes, dit: la couleur de transition de jaune et bleu n'est pas le vert, mais le rouge, parce que la couleur jaune représente la lumière, le bleu les ténèbres et le rouge est la